

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026 (HE 99/2025 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 27.10.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö
- maatalousneuvos Esa Hiiva, maa- ja metsätalousministeriö
- talousjohtaja Matti Hyytinen, maa- ja metsätalousministeriö
- metsäneuvos, yksikönpäällikkö Erno Järvinen, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkimusprofessori Harri Mäkinen, Luonnonvarakeskus
- tutkimusprofessori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- metsienkäyttö- ja suunnittelujohtaja Hannu Lehtonen, Metsähallitus
- controller Margit Ranta, Ruokavirasto
- johtaja Ari Eini, Suomen metsäkeskus
- maatalousjohtaja Johan Åberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- puheenjohtaja Mats Nylund, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf
- toimitusjohtaja Minna Mäenpää, Suomen Hippos ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto
- Paliskuntain yhdistys
- Maanmittauslaitos
- Suomen riistakeskus
- Suomen Metsästäjäliitto
- Kalatalouden Keskusliitto
- Suomen 4H-liitto
- WWF Suomi
- ProAgria Keskusten Liitto ry
- ProAgria, Svenska lantbrukssällskapens förbund rf

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Loimu ry
- Koneyrittäjät ry
- Luomuliitto ry
- Metsäteollisuus ry
- Pro Vege ry
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen elintarvikevienti yhdistys (SUVI) ry
- Suomen Hevosenomistajien Keskusliitto ry
- Suomen Kylät ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry
- Suomen Vesilaitosyhdistys ry
- Suomenhevosliitto ry
- Valio Oy
- Business Finland Oy

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,55 miljardia euroa, mikä merkitsee 74 miljoonaa euroa vähennystä verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon. Hallinnonalan määrärahoista käytetään maa- ja elintarviketalouteen 68 prosenttia ja maaseudun kehittämiseen 17 prosenttia. Maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden määrärahoista pääosa liittyy Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon Manner-Suomessa. Julkisen talouden tasapainottamistarve koskee myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala. Verrattuna vuoden 2025 talousarvioon maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 17,9 miljoonalla eurolla 1 724,5 miljoonaan euroon. Varsinaisiin maatalouden viljelijätukiin ei kuitenkaan kohdistu leikkauksia. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että talousarvioehdotus on laadittu ruoantuotannon haasteita ymmärtäen eikä viljelijätukiin kohdistu leikkauksia.

Maaseudun kehittämisen määrärahat vähenevät 43,0 miljoonalla eurolla 440,0 miljoonaan euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Muutos johtuu tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen vaihtelusta vuosien välillä, kertaluonteisten määrärahojen poistumisesta ja hallituksen keväällä 2025 päättämistä lisäsäästötoimista. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti rahoitusta kohdennetaan ruokaviennin edistämiseen ja ravinnekierrätyksen tukemiseen. Valiokunta kiinnittää huomiota myös kasvu- ja kuivikemateriaalien saatavuuden turvaamisen rahoitukseen osana huoltovarmuuden turvaamista.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

Maatalous ja elintarvikemarkkinat

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maatalouden kannattavuuden ennakoitaan kohentuvan selvästi vuoteen 2024 verrattuna. Maatalouden kannattavuuskerroin kuvaa yrittäjätulon suhdetta maatalousyrittäjän palkkavaatimukseen ja omalle pääomalle laskettavaan tuottovaatimukseen. Kannattavuuskerroin on alle 1, jos yrittäjätulo ei riitä kattamaan palkkavaatimusta ja oman pääoman korkovaatimusta. Keskimääräisen kannattavuuskertoimen ennustetaan nousevan tänä vuonna arvoon 0,58, kun vuonna 2024 se oli ennusteen mukaan 0,32. Maatalousyrittäjän tuntipalkka on näin ollen vuonna 2025 noin 10,2 euroa ja oman pääoman korkotuotto 3,6 prosenttia.

Maatalouden kannattavuus vaihtelee tuotantosuunnittain. Viljakasvien tuottajahintojen ennustetaan jäävän tällä satokaudella edellisvuotta alhaisemmiksi. Samalla tuotantokustannukset pysyvät edellisvuoden tasolla. Näin ollen keskimääräinen viljatila ei tuota vuonna 2025 yrittäjätuloa lainkaan. Kannattavuuskerroin jää -0,23:een. Muilla kasvinviljelytiloilla kannattavuus paranee, ja kannattavuuskerroin nousee arvoon 0,37. Myös sikatilojen kannattavuuden ennustetaan pysyvän yhtä heikkona kuin vuonna 2024. Lypsykarjatilojen kannattavuuskerroin nousee 0,97:ään. Myös muiden nautakarjatilojen kannattavuus kohoaa lähelle arvoa 1.

Valiokunta on toistuvasti todennut, ettei maatilojen kannattavuusongelmista selviäminen voi perustua yksinomaan julkisen vallan tukitoimenpiteisiin. Ratkaisun tulee löytyä markkinoilta, ja elintarvikeketjun markkinoiden toimivuuden parantaminen on keskeinen tekijä ratkaisun löytämisessä. (MmVL 19/2024 vp — HE 109/2024 vp, MmVL 11/2023 vp — HE 41/2023 vp ja MmVL 25/2022 vp — HE 154/2022 vp.) Valiokunta korostaa edelleen elintarvikemarkkinalain uudistuksen toisen vaiheen tärkeyttä ja korostaa tehokkaita keinoja tasapainottaa viljelijöiden asemaa suhteessa Suomessa erittäin keskittyneeseen vähittäiskauppaan.

Pitkäjänteinen kannattavuuden turvaaminen edellyttää sitä, että markkinatuottojen osuus viljelijöiden kokonaistuloista on nykyistä suurempi. Ruoantuottajien asemaa elintarvikeketjussa vahvistetaan myös viennin avulla. Valiokunta pitää tärkeänä hallituksen panostuksia ruokaviennin edistämiseen. Kysymys ei ole pelkästään panostuksista TKI-toimintaan, vaan panostuksia esimerkiksi liikenteen infrastruktuuriin ja koulutukseen tarvitaan. Ennen kaikkea on tärkeää, että esteet viennin edistämiseksi poistetaan. Valiokunnan saamissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota yritysten vientiselvitysten ja maalupa-asioiden käsittelyn hidastumiseen. Syynä tähän ovat olleet Ruokaviraston resursseihin kohdistuneet säästöt.

Hallitusohjelmaan on kirjattu kunnianhimoiset tavoitteet suomalaisen ruokaviennin tulevaisuudelle. Valiokunnan näkemyksen mukaan vientilupien käsittelyn viranomaistehtävät ovat avainasemassa sen suhteen, saavutetaanko Petteri Orpon hallitusohjelman visio, jonka mukaan ruoantuotanto on Suomessa kannattavaa ja elintarvikevienti on kaksinkertaistunut. Tämä tulee ottaa huomioon Ruokavirastoon kohdistuvien säästöjen kohdentamisessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Ruokavirastoon ei ole kohdistunut uusia toimintamenosäästöjä samassa määrin kuin muihin hallinnonalan virastoihin. Ruokaviraston resurssien kohdentamiseen ja niiden käytön tehostamiseen on kuitenkin perusteltua kohdistaa ulkopuolinen arviointi, jossa selvitetään paitsi resurssien tilaa myös mahdollisuuksia toimintatapojen

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

kehittämiseen. Valiokunta korostaa myös ruokaviennin edistämiseen osallistuvien ministeriöiden ja muiden viranomaisten yhteistyön merkitystä.

Maataloustukien osuus kokonaistuotoista vaihtelee tuotantosuunnan mukaan. Valiokunta pitää erittäin merkittävänä edistysnä, että maataloustukien tavoitteellista maksuaikataulua on kyetty aikaistamaan joidenkin tukien osalta. Tätä hyvää kehitystä on valiokunnan näkemyksen mukaan hyvä pyrkiä edistämään käytettävissä olevin keinoin kaikkien tukien maksuaikataulun osalta niin, että tuet ovat, kuten aikaisemman maksuaikataulun mukaan, maatilojen käytettävissä oikea-aikaisesti muun muassa lainojen ja luottojen maksuaikataulun kannalta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maatilayritysten suhteellinen velkaantuneisuus eli velkojen suhde liikevaihtoon ei ole viime vuosina keskimäärin kasvanut. Päinvastoin se on laskenut selvästi. Suhteellinen velkaantuneisuus on laskenut vuodesta 2017 lähtien. Velat ovat kasaantuneet toimintaansa investoineille tiloille. Kuitenkin vaikeasti velkaantuneita maatiloja on Suomessa edelleen suhteellisen vähän. Maatalouden rakennekehityksen kannalta haasteeksi muodostuvat maatilojen lainansaannin vaikeutuminen sekä kohonneet investointi- ja luottokustannukset.

Maatilojen rahoitustarpeiden kattaminen on kriittinen tekijä niin investointien kuin sukupolvenvaihdosten toteutumisen kannalta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan investointien määrä maataloussektorilla on vuosina 2021—2023 ollut varsin vähäinen takavuosiin verrattuna. Nykyisellä tasolla se ei riitä kattamaan rakennekehityksen myötä lopettavilta tiloilta poistuvaa tuotantokapasiteettia maito-, naudanliha- ja sianlihasektoreilla, minkä vuoksi eläinmäärät ja siten myös tuotantovolyymit alenevat maltillisesti lähitulevaisuudessa. Toistaiseksi kysynnän maltillisen alenemisen arvioidaan kompensoivan tuotantovolyymin laskua, mutta aliomavaraissa tuotteissa, kuten naudanlihassa, tuonnin merkitys voi kasvaa.

Valiokunta pitää äärimmäisen tärkeänä, että toimintaansa jatkavien ja kehittävien tilojen mahdollisuus saada rahoitusta investointeihin turvataan. Erityisenä huolenaiheena on mahdollisuus toteuttaa maatilalla sukupolvenvaihdos oikeaan aikaan. Valiokunta on käsitellyt sukupolvenvaihdoksia koskevia erityisiä haasteita muun muassa julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2026—2029 koskeneessa lausunnossaan (MmVL 14/2025 vp — VNS 2/2025 vp). Tiukentunut maatilarahoitus vaikeuttaa entisestään huolestuttavaa tilannetta, jossa kotimaisen ruoantuotannon jatkuvuuden elinehto on uusien maatalousyrittäjien saaminen alalle.

Edellä mainitussa lausunnossaan (MmVL 14/2024 vp) valiokunta kannatti peltojen korvauskelpoisuuden kohdentamista erityisesti nuorille viljelijöille. Hallitusohjelman mukaisesti korvauskelpoisuutta kohdennetaan aktiiviseen ruoantuotantoon juuri tilanpidon aloittaneille nuorille viljelijöille sekä itäiseen Suomeen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuonna 2025 nuorilla viljelijöillä on 5 805 hehtaaria korvauskelvottomia lohkoja, joista alustavan arvion mukaan noin 4 000 hehtaaria oli viljelijän omistuksessa. Lisäksi vuonna 2026 korvauskelpoisuutta vapautetaan erillinen 10 000 hehtaarin kiintiö, joka kohdennetaan itäiseen Suomeen siten, että korvauskelvottomia lohkoja hyväksyttäisiin korvauskelpoisuuden piiriin vanhimmasta uusimpaan. Edellytyksiä jatkaa korvauskelpoisuuden kohdentamista aktiivisessa

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

ruoantuotannossa oleville peltolohkoille on valiokunnan näkemyksen mukaan hyvä tarkastella koko maan kattavasti.

Valiokunta kiinnittää huomiota hallinnon sujuvoittamiseen. Tällä on olennainen merkitys maatalouden toimintaedellytysten turvaamisen kannalta. Valiokunnan saaman lausuntopalautteen mukaan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston käsittelyaika uusien kasvinsuojeluaineiden hyväksymisessä voi olla jopa viisi vuotta. Valiokunta katsoo, että prosessia on välttämätöntä tehostaa. Toinen keskeinen tuotannontekijöiden hintaan ja saatavuuteen vaikuttava tekijä on kansalliseen lannoitelainsäädäntöön perustuva kadmium-raskasmetallin raja-arvo, jota valiokunta tarkastelee myöhemmin erikseen. Maataloushallinnon osalta valiokunta pitää tärkeänä jatkaa sähköisen asioinnin kehittämistä. Tiukkojen määräaikojen vuoksi on välttämätöntä, että viljelijätukihallinnon VIPU-mobiilin käytön yhteydessä turvataan viivvytön asiakaspalvelu.

Kilpailukykyisen ruoantuotannon elinehtoihin lukeutuu myös osaavan työvoiman saatavuus ruokaketjun kaikissa osissa. Valiokunta kiinnittää huomiota luonnonvara-alan tunnettuuteen nuorten ja koululaisten keskuudessa. Näiden on vaikea valita tulevaisuuden alakseen sektoria, jonka tunnettuus on heikko ja julkisuuskuva kielteinen, alan haasteisiin keskittyvä. Ruoka-alan ja kotimaisen ruoan arvostuksen nostaminen on kansallisen ruokastrategian keskeinen elementti. Ruokaviennin kaksinkertaistamisen tavoitteiden kannalta erityisen tervetullut on kansainvälinen ruokaviennin ja gastronomian maisteriohjelma, joka tuottaa asiantuntijoita, joilla on myös gastronomista ja liiketaloudellista osaamista sekä ymmärrys koko ruokajärjestelmän toiminnasta. Luonnonvara-alan koulutusta, kuten muitakin koulutusaloja, haastavat niukkenevat resurssit ja ikäluokat. Valiokunta pitää selvittämisen arvoisena mahdollisuutena lisätä korkeakoulujen ja oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten yhteistyötä koulutuksen järjestämisessä ja tutkimusinfrastruktuurin käytössä.

Maaseudun kehittäminen ja hevostalous

Suomen pinta-alasta 95 prosenttia on maaseutua ja liki 70 prosenttia harvaanasuttua maaseutua. Maaseudulla elää vakituisesti liki 1,5 miljoonaa ja kausiluontoisesti jopa 2,9 miljoonaa suomalaista. Hajautetussa mallissa maaseutu on ympäristö, jossa tuotetaan ruokaa ja luonto- ja virkistyspalveluja koko Suomelle. Valiokunnan saamissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota paikallisella tasolla ja yritystasolla tapahtuvaan toimintaan, joka edistää huoltovarmuutta ja ylläpitää maaseudun palveluita myös sellaisilla alueilla, joihin julkisen sektorin palvelut eivät ulotu. Kylätoiminnalla ylläpidetään yhteisöllisiä tiloja ja olosuhteita. Näin mahdollistetaan harrastustoimintaa, liikuntaa, kulttuuritoimintaa ja hyvinvointia lisääviä tapaamisia ja talkoita siellä, minne kuntien ja hyvinvointialueiden toiminta ei ulotu. Hallitusohjelman mukaan koko Suomen mahdollisuuksia, maaseudun elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta edistetään sekä torjutaan alueiden eriarvoistumista. Valiokunta korostaa merkittävään vapaaehtoistoimintaan perustuvan kylätoiminnan roolia tämän tavoitteen saavuttamisessa.

Lisäksi lausuntopalautteessa nostetaan esiin 4H-toiminnan ja neuvontajärjestöjen rooli maaseudun ja maatalouden tulevaisuuden kannalta. 4H-toiminnan kautta nuoret tutustuvat luonnonvara-alaan ja voivat hankkia kokemusta alan työstä ja yrittäjyydestä. 4H-nuorisotyö myös ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja luo harrastusmahdollisuuksia maaseudulle.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

Neuvontajärjestöillä on ratkaiseva rooli maaseutuyritysten toimintaedellytysten ja kannattavuuden kehittämisessä. Valiokunta pitää maaseudun järjestötoiminnan roolia merkittävänä ja viittaa erityisesti 4H-toiminnan osalta aikaisempaan lausuntoonsa (MmVL 14/2025 vp).

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hevostalouden toimintaedellytykset varmistetaan ja suomenhevosen asema kansallisrotuna turvataan. Valiokunta on useaan otteeseen korostanut hevostalouden merkitystä erityisesti maaseudulle ja sen elinvoimalle. Hevosala työllistää lähes 15 000 henkilöä ja rinnastuu siten työllisyysvaikutuksiltaan Lapin matkailuun. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti hevostalouden toimintamahdollisuudet turvataan myös tulevaisuudessa rahoituslähteen muutoksesta riippumatta. Valiokunta on aikaisemmissa kannanotoissaan kiinnittänyt huomiota siihen, että hevosurheilu on luonteeltaan toimintaa, jota on voitava suunnitella pitkällä aikajänteellä. Hevosalan rahoitusta koskevassa uudistuksessa ei tule luoda epävarmuutta alan tulevaisuuteen, vaan rahoitus tulee turvata pitkälle tuleville vuosille (MmVL 14/2025 vp). Maa- ja metsätalousvaliokunta on pitänyt hevostalouden edistämisen rahoitustason välitarkastelua välttämättömänä, jotta hevosalan toimintaedellytykset turvataan myös siirryttäessä uuteen rahapelijärjestelmään (MmVL 10/2025 vp).

Ravikilpailutoiminta ja kannusteet kasvatukselle ovat tärkeitä suomenhevosen säilymiselle. Suomenhevonen on rotuna uhanalainen. Kriittisenä rajana on pidetty tuhatta syntyvää varsaa. Suomenhevosvarsoja syntyi vuonna 2022 vielä 1 093, mutta vuonna 2023 enää 979 ja vuonna 2024 895. Vuonna 2025 arvioidaan syntyvän noin 860 varsaa. Hallitusohjelman mukaisesti valiokunta pitää tärkeänä turvata suomenhevosen asemaa sekä ravikilpailutoiminnalle elintärkeän ravipelijärjestelmän jatkuvuuden että kohdennettujen toimien avulla.

Metsätalous

Talousarvioesityksen mukaan maailmanlaajuiset muutostekijät, kuten ilmastomuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista ja turvallisuuspoliittisen tilanteen jännittyminen, muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Kokonaisuutena tarkasteltuna luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat vähenevät pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista johtuen 10,9 miljoonalla eurolla 182,7 miljoonaan euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että tässäkin haastavassa tilanteessa panostetaan metsätalouden ja -sektorin kehittämiseen pitkäjänteisesti hallitusohjelman ja vuoteen 2035 ulottuvan kansallisen metsästrategian mukaisesti. Talousarvioesityksen mukaan biotaloussektorin kasvupaketista osoitetaan 2,5 miljoonaa euroa metsäbiotalouden arvonlisän kasvattamiseen. Tämä on tärkeää, jotta metsäbiotalouden monipuolinen potentiaali voidaan hyödyntää kestävällä tavalla. Kansallisen metsästrategian kannalta on puolestaan keskeistä, että strategian toimeenpanemiseksi laadittavat alueelliset metsäohjelmat 2026—2030 valmistuvat vielä loppuvuodesta 2025.

Talousarvioesityksen mukaan vuodelle 2026 esitetään puuntuotannon kestävyys turvaamiseen 36,247 miljoonan euron määrärahaa. Tämä on 1,03 miljoonaa euroa vähemmän kuin tänä vuonna. Määrärahaa käytetään kestävä metsätalouden määrärahojen rahoitukseen (34/2015,

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

Kemera-laki) ja vuoden 2024 alusta voimaan tulleen metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023, Metka-laki) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen. Metka-tukijärjestelmä on korvannut aiemman Kemera-tukijärjestelmän, jonka mukaisia maksatuksia voidaan kuitenkin tehdä vuoden 2026 loppuun asti. Tukijärjestelmällä kannustetaan yksityisiä maanomistajia aktiivisiin ja oikea-aikaisiin toimiin, joilla lisätään metsien kasvua, edistetään metsätalouden vesiensuojelua, hillitään ilmastonmuutosta, edistetään metsien sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä pidetään yllä metsätalouden tieverkkoa.

Puuntuotannon tukia on haettu vilkkaasti kuluvana vuonna, ja vuoden 2025 määrärahat ennustetaan käytettäväksi kokonaan. Todennäköisesti varat eivät tule riittämään kaikkiin maksatuksiin. Jos maksatuksia siirtyy vuodelle 2026, se vaikuttaa myös vuoden 2026 rahoituksen riittävyyteen. Suurin osa puuntuotannon tuesta ohjautuu taimikonhoitoon ja nuoren metsän hoitoon edistämisen puuston järeyskehitystä, mikä on tärkeää teollisuuden puuhuollon ja kotimaisen sahateollisuuden kannalta. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että metsien kasvun vahvistamisella on suuri merkitys kansan- ja aluetalouden kannalta. Hyvin kasvavat metsät sitovat myös hiiltä ja mahdollistavat monimuotoisuuden kannalta tärkeitä toimenpiteitä. Edellä mainittuun rahoitukseen sisältyy myös hallituksen puoliväliriihessä metsien kasvun ja hiilinielujen lisäämiseksi tehty 3,5 miljoonan euron lisäys metsälannoitukseen.

Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) tavoitteena on parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa sekä suojelutasoa. Ohjelma perustuu maanomistajien vapaaehtoisesti tarjoamiin kohteisiin sekä niiden suojeluun ja luonnonhoitoon erilaisin keinoin. METSO-ohjelman jatkoesitys 2026—2040 on ollut lokakuussa 2025 lausunnolla, ja siitä on tarkoitus päättää valtioneuvostossa vielä kuluvan syksyn aikana. Metsäluonnon hoidon edistämiseen, mikä kattaa myös METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutuksen, esitetään vuodelle 2026 määrärahaa 11,027 miljoonaa euroa. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että määrärahan taso pysyy samana kuin kuluvana vuonna. Talousarvioesityksen mukaan tavoitteena on turvata monimuotoisuutta ympäristötuella, metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla, maanomistajalähtöisillä hankkeilla ja kulutuksella noin 4 000 hehtaarin alueella. Puun hintojen voimakkaan nousun takia määrärahalla pystytään vuonna 2026 kuitenkin kattamaan pienempi metsäala kuin aikaisempina vuosina. Vallitsevalla tukitasolla voidaan esitetyn 11 miljoonan euron rahoituksella maa- ja metsätalousvaliokunnan saamien arvioiden mukaan saavuttaa näin ollen noin 2 500—3 000 hehtaarin taso.

Talousarvioesityksen yhteydessä on annettu hallituksen esitys (HE 104/2025 vp), jonka mukaan Metka-lakiin lisättäisiin säännökset tulosperusteisten tukien ja ympäristöllisten tarjouskilpailujen kokeilusta. Kokeilun on tarkoitus alkaa heinäkuussa 2026 ja koskea aluksi kahta toimenpidettä eli soiden ennallistamista ja lehtojen luonnonhoitoa. Talousarvioesityksessä siihen on varattu 0,8 miljoonaa euroa. Vuonna 2027 kokeilua on tarkoitus laajentaa kahteen muuhun toimenpiteeseen eli lehtipuuston osuuden lisäämiseen taimikonhoidossa ja nuoren metsän hoidossa sekä suojavyöhykkeiden jättämiseen vesistöjen varsille. Maa- ja metsätalousvaliokunta käsittelee kokeilua koskevaa hallituksen esitystä erikseen. Valiokunta pitää kuitenkin yleisesti metsätalouden valtiontukien tehokkaan ja uudenlaisen kohdentamisen kannalta tärkeänä, että lainsäädännöllä mahdollistetaan ympäristöllisten tarjouskilpailujen ja tulosperusteisten tukien kokeilu.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

Metsähallituksen hakkuutavoitteisiin liittyen hallitusohjelmassa todetaan, että kestävät hakkuumahdollisuudet hyödynnetään optimaalisesti. Maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2026 tulostavoitteeksi 169,1 miljoonaa euroa ja tuloutustavoitteeksi 138 miljoonaa euroa vuoden 2025 tuloksesta. Tuloutus sisältää 8 miljoonan euron kertaluonteisen lisäyksen omistajapolitiittisissa linjauksissa määritettyyn tuloutustasoon nähden. Tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, että liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valiokunta korostaa, että tulostavoitteen kasvattaminen ei edellytä Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmissa asetettujen hakkuutavoitteiden nostamista. Vaikka puun hinta ennusteiden mukaan on ensi vuonna laskemassa kuluvan vuoden tasosta, on puun hinta viimeisen kymmenen vuoden aikana noussut erittäin paljon ja on siten edelleen varsin korkealla tasolla.

Kalatalous

Kuten edellä on todettu, vähenevät luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat 10,9 miljoonalla eurolla 182,7 miljoonaan euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennykset johtuvat pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista sekä Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston vuosien 2021—2027 ohjelman mukaisesta muutoksesta. Kalastuksen ja vesiviljelyn alkuinvestoinnit ovat kalliita, mutta niiden vakuusarvo on alhainen, mistä johtuen alalla tarvitaan tukea rahaston mahdollistamien rahoitusvälineiden kautta. Maa- ja metsätalousvaliokunta on kuluvana syksynä käsitellyt tällaisen tuen mahdollistavaa hallituksen esitystä laiksi Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta annetun lain muuttamisesta ja korostanut mietinnössään kalatalouden merkittävää roolia huoltovarmuuden ja ruokaturvan takaamisessa (MmVM 3/2025 vp — HE 49/2025 vp).

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on sitouduttu jatkamaan kesällä 2021 hyväksytyn kotimaisen kalan edistämishojelman toimeenpanoa. Ohjelma on hyvin kunnianhimoinen, ja tavoitteena on kotimaisen kalan kulutuksen tuplaaminen vuoteen 2035 mennessä. Hallitusohjelman mukaan kotimaisen kalan kulutusta, saatavuutta ja vientiä lisätään keventämällä kalankasvatukseen liittyvää luvitusta ja sääntelyä, parantamalla vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksia ja ammattikalastajien toimintaedellytyksiä. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että ammattikalastusta koskevia päätöksiä ja niiden vaikutuksia arvioidaan Kotimaisen kalan edistämishojelman tavoitteiden näkökulmasta ja ammattikalastajien toiminnan perusedellytyksistä huolehditaan.

Harmaahylkeen ja merimetson kasvaneet kannat heikentävät ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä, ja ammattikalastajien näkemyksen mukaan hylje on suurin yksittäinen ammattikalastuksen toimintaan rannikolla vaikuttava tekijä. Hallitusohjelman mukaan tarpeettomat metsästysrajoitukset elinvoimaisten lajien, kuten merimetson ja valkoposkihanhen osalta, poistetaan ja lajit siirretään metsästyslain piiriin. Samalla huolehditaan vahinkojen oikeudenmukaisesta korvaamisesta elinkeinonharjoittajille. Hallituksen syyskuussa 2025 julkaistun lainsäädäntösuunnitelman mukaan edellä mainittuja hallitusohjelman kirjauksia toteuttava hallituksen esitys annetaan eduskunnalle tammikuussa 2026. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää hallitusohjelman kirjausten toteuttamista ammattikalastuksen edellytysten turvaamisen kannalta erittäin tärkeänä ja tarpeellisena.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.10.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Olga Oinas-Panuma kesk

Valiokunnan sihtereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola
valiokuntaneuvos Tuire Taina

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi on erittäin vaillinainen ja riittämätön suhteessa moniin yhteiskuntaa ravistaviin muutoksiin ja uhkaaviin kehityskuluihin. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi on sitoutunut pysäyttämään luontokadon vuoteen 2030 mennessä ja olemaan hiilineutraali vuonna 2035. Kumpaankaan tavoitteeseen ei voida päästä ilman lisäpanostuksia valtion budjetissa. Hallituksen esitys valtion talousarvioksi ei kuitenkaan tällaisia sisällä. Samalla talousarvioesitys jättää vaille huomiota monet maa- ja metsätalouden tulevaisuuden toimintamahdollisuuksia ja kestävyyttä parantavat toimet. Luontokato ja ilmastokriisi ovat suuria riskitekijöitä sekä maataloudelle että metsätaloudelle myös Suomessa.

Luonnonsuojelu, vesiensuojelu ja ravinnekierrätys

Luontokadon pysäyttämisen osalta hallituskauden kokonaiskuva on se, että rahoitusta on leikattu merkittävästi. Vuoden 2026 talousarviossa kohdennetaan uusia leikkauksia Metsähallituksen luontopalveluille sekä toimintamenoja säästöjä niin ympäristöministeriölle kuin Suomen ympäristökeskukselle. On hyvä, että vuodelle 2026 luonnonsuojelun rahoitukseen ei kohdistu samanlaisia säästöjä kuin aiemmille kahdelle vuodelle. Tämä ei kuitenkaan riitä. Luonnonsuojelun ja ennallistamisen rahoitusta tulee määrätietoisesti kasvattaa, jotta luonnontilan köyhtyminen saadaan pysähtymään ja luonto elpymään niin metsissä kuin maatalousympäristöissä.

Yksi keskeinen puute on METSO-ohjelman jatkon riittämätön rahoitus. Nykyinen taso ei riitä vastaamaan tarpeeseen, jolla päästäisiin tavoitteeseen 10 prosentin tiukasta suojelusta. METSON rahoitusta tulisikin tulevina vuosina merkittävästi kasvattaa. Helmi-ohjelma puolestaan on keskeinen työkalu kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanossa, ja myös sen rahoitusta tulee kasvattaa nykyisestä, jotta elinympäristöjen ennallistamista voidaan tehdä tarvetta vastaavassa mittakaavassa. Metsähallituksen toimintaan kohdistetut leikkaukset vaikeuttavat Helmi-, Sotka-, ja Nousu-ohjelmien toteuttamista.

Hallitus on epäonnistunut myös vanhojen metsien suojelussa tekemällä suojelukriteereistä ylitiukat ja jättämällä tekemättä metsätalouden kestävyys- ja metsäluonnon monimuotoisuuden vahvistamisen kannalta tarpeelliset muutokset metsälakiin.

Vesiensuojelun rahoituksen vähentyminen verrattuna edellisen hallituskauden loppuun on ollut erityisen tuntuva. Vesistöjen tilan parantaminen ei onnistu ilman pitkäjänteistä rahoitusta ja rahoituksen tason kasvattamista nykyisestä. Hallituksen Saaristomeren ohjelmaan kohdistama lisärahoitus ei riitä kattamaan kuin pienen osan siitä vajauksesta, jonka hallituskauden leikkaukset kokonaisuudessaan ovat jättäneet. Saaristomereen kohdistettu rahoitus on toki tarpeellista, mutta resursseja tarvitaan myös toimiin muiden merialueiden sekä sisävesien tilan parantamiseksi. Lisäksi hallituksen tulisi perua vesientilaa heikentävät päätöksensä, kuten karjanlantapoikkeuksen jatkaminen.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Maankäyttösektori ja ilmastopolitiikka

Talousarvio ei vastaa myöskään Suomen ilmastopolitiikan keskeisiin ongelmiin. Yksi keskeisimmistä puutteista on täysin riittämätön reagointi Suomen hiilinielujen heikkoon tilanteeseen. Pikaennakkotietojen mukaan maankäyttösektori oli vuonna 2024 13,5 Mt CO₂-ekv.:n suuruinen päästölähde. Suomen ilmastolain mukaisen hiilineutraaliustavoitteen taustalla oleva arvio maankäyttösektorin hiilinielun tasosta on –21 Mt CO₂-ekv., eli ero nykytilan ja tavoitteen välillä on 34,5 Mt CO₂-ekv. Kuilu on suuri, ja on selvää, että merkittäviä panostuksia hiilinielun vahvistamiseen tarvitaan, vaikka päästöjä onnistuttaisiin vähentämään jopa ennakoitua enemmän.

Vuoden 2026 talousarvion rahoitusvajeella Suomi on jäämässä kauas ilmastotavoitteistaan. Suunta olisi käännettävä viipymättä, sillä tavoitteen saavuttamisen kannalta jokainen hukattu vuosi lisää vaikeusastetta.

Hallitus esittää vuodelle 2026 edelleen lisäleikkauksia hiilinieluja elvyttäviin toimiin, kuten joutomaiden metsityksen tuki ja tuhkalannoituksen tuki. Näiden heikennysten paikkaamiseksi olisi väistämättä tarpeen esittää korvaavia lisätoimia, ja lisäksi tarvittaisiin paljon kokonaan uusia toimia, jotta hiilinielu saataisiin elpymään. Esimerkiksi kustannustehokkaina pidetyt kosteikkoviljelyn tuet, jotka hallitus päätti lakkauttaa, puuttuvat edelleen myös vuoden 2026 talousarviosta.

Keskeinen keino metsien hiilinielun kasvattamiseksi on hakkuumäärien maltillistaminen. Vuoden 2026 talousarvioon sisältyvä tavoite Metsähallituksen tuloutustavoitteen kasvattamisesta on täysin väärän suuntainen, koska se kasvattaa painetta hakkuiden lisäämiseen valtion metsissä. Toinen tehokas keino olisi teollisen puunpolton verottomuuden purkaminen. Puunpolton verotukien karsiminen ohjaisi puun käyttöä pois energiakäytöstä ja kohti korkeamman jalostusarvon tuotteita. Samalla valtiontalouteen saataisiin kipeästi kaivattuja lisätuloja.

Taakanjakosektorilla maatalouden päästöjen lasku on jatkunut hyvin niukkana. Maatalouden ilmastotyötä on tehty ja alalla on valmiutta toimia, mutta siirtymässä on hidasteita, joista pitäisi päästä eroon. Yhtäältä ongelma on tukijärjestelmä, joka ei tunnista eikä palkitse maatalouden kestävyystoimista, toisaalta turvepeltojen kasvavat päästöt ovat kumonneet muualla aikaansaadut päästövähennykset. Maatalouden päästövähennyksissä onnistumisen keskiössä ovat toimet turvepeltojen päästöjen vähentämiseksi. Valtion toimille olisi tarvetta myös esimerkiksi työkaluiden päästöjen laskemiseksi.

Ruokajärjestelmä ja maatalouden kestävyysmurros

Suomalainen maatalous kaipaa uudistamista, jotta se olisi kestävää niin tuottajan kuin ympäristön kannalta. Valitettavasti talousarvioesitys ei kuitenkaan sisällä keinoja maatalouden kestävyysmurroksen edistämiseksi.

Maatalouden tukijärjestelmä on edelleen luonteeltaan säilyttävä, ja mahdollisuudet tukea muutosta ovat hyvin rajalliset. Siksi maatalouden tukijärjestelmän muutokseen tulee suhtautua suurella vakavuudella. Ilman kestävyystoimia maatalouden toiminnan pohja uhkaa heiketä.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 1

Kuten edellä on todettu, ympäristökriisit lisäävät myös maatalouden riskejä. Ilmaston kuumenemisen ja luontokadon seuraukset, kuten sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen ja pölyttäjien väheneminen, ovat merkittävä kasvava uhka sadoille.

Kasvipohjainen ruoka on tulevaisuutta ja jo nykyisellään nouseva trendi. Uudenlaista kasvipohjaista ruokaa kehittävät yritykset keräävät sijoituksia ja monet Suomen verrokkimaat, kuten Tanska ja Hollanti, panostavat suuria summia kasvipohjaisen ruoan edistämiseen. Kasvipohjaisen ruoan potentiaalin hyödyntämiseksi tarvitaan määrätietoisia satsauksia koko arvoketjuun: menetelmien ja lajikkeiden kehittämiseen, viljelijöiden kannusteisiin viljellä monipuolisesti eri proteiinikasveja sekä kasvipohjaisen ruoan tuotantoa vauhdittaviin investointeihin.

Luomutuotannon rooli osana kotimaista, kriisinkestävää ja huoltovarmuutta vahvistavaa ruokajärjestelmää tulisi tiedostaa nykyistä paremmin. Luomukorvausten kasvattaminen vuodesta 2027 eteenpäin on oikea suunta. Luomutuotanto kaipaa kuitenkin edelleen vahvistamista. Vuoden 2026 tukitaso ei mahdollista luomualan kasvua. Riippuvuutta ulkomaisista tuotantopanoksista tulee edelleen vähentää, ja siksi luomun kehittäminen osana maatalousjärjestelmää kannattaa ottaa järjestelmän strategiseksi painopisteeksi.

Eläinten hyvinvoinnin parantaminen

Hallitus jatkaa toimetomuuttaan myös eläinten hyvinvoinnin parantamisen saralla. Ilmeinen epäkohta on, että turkistarhaus saa edelleen jatkua, vaikka Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA on kesäkuussa julkaistussa tieteellisessä raportissaan todennut, että nykymuotoinen turkistarhaus tulisi lakkauttaa eläinten kärsimyksen takia. Turkistarhaus tulee ajaa alas hallitusti luopumistukia tarjoten.

Vuoden 2026 talousarvioesitys sisältää leikkauksia Ruokaviraston toimintamenoihin. Leikkauksia ei tule kohdentaa eläinten hyvinvoinnin edistämistä koskeviin tehtäviin. Hallitus päätti kautensa alussa olla jatkamatta eläinsuojeluasiamiehen tehtävää. Eläinten suojelun ja hyvinvoinnin edistämisen jatkuvuus ja ennakoitavuus edellyttävät, että eläinsuojeluvaltuutetun virka on pysyvä ja että toiminnalle varataan vuosittain riittävät resurssit.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.10.2025

Tiina Elo vihr
Veronika Honkasalo vas

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Yleistä

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,55 miljardia euroa, jossa on vähennystä 74 miljoonaa euroa verrattuna vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon. Hallinnonalan määrärahoista käytetään maa- ja elintarviketalouteen 68 prosenttia, maaseudun kehittämiseen 17 prosenttia, luonnonvaratalouteen ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen 7 prosenttia, hallintoon ja tutkimukseen 6 prosenttia sekä maanmittaukseen ja asunto-osakkeiden kirjaamiseen 2 prosenttia.

Maatalouden tilanne

Maatalouden kannattavuus on vaihdellut vuosina 2020—2025 rajusti. Vuonna 2025 maatalouden kannattavuus kohentuu Luken ennakkotulosten mukaan selvästi edellisvuodesta, ja keskimääräisen kannattavuuskertoimen ennustetaan nousevan tänä vuonna arvoon 0,58, kun se viime vuonna oli ennusteen mukaan 0,32. Tämä tarkoittaa, että maatalousyrittäjän tuntipalkka on vuonna 2025 noin 10,2 euroa ja oman pääoman korkotuotto 3,6 prosenttia.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 17,9 miljoonalla eurolla 1 724,5 miljoonaan euroon vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys johtuu pääosin alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen hallitusohjelmäsäästön toimeenpanoon liittyvistä muutoksista.

Allekirjoitamme sen, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyys ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut jännittyneen geopolitiittisen tilanteen vuoksi. Hallituksen päätös olla leikkaamatta ruokaa tuottavasta maataloudesta on kannatettava. Samaan aikaan hallitus jättää tekemättä selvitykset ja hyödyntämättä tehostamistoimet, jotka myös maataloussektorille ovat perusteltuja ja välttämättömiä.

Hallituksen panostukset maatalouden kannattavuuden parantamiseksi, tukijärjestelmän oikeudenmukaisemmaksi kohdentamiseksi ja ruokajärjestelmän kestävyys parantamiseksi ovat kuitenkin riittämättömiä. Hallitus ei toimi lainsäädännön kehittämisen eikä määrärahojen uudelleenkohdentamisen puolella. Toimettomuudesta kärsivät ennen kaikkea suomalaiset tuottajat. Kyse on suomalaisen ruuantuotannon tulevaisuudesta sekä ruokajärjestelmämme kestävydestä sekä oikeudenmukaisuudesta vaikeassa valtiontalouden tilanteessa.

Vuonna 2026 viljelijätukia maksetaan talousarvioesityksen mukaan yhteensä 1 718 miljoonaa euroa, eli saman verran kuin vuonna 2025 ja vuosina 2020—2024 keskimäärin. EU rahoittaa

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 2

vuoden 2026 viljelijätuista 44 prosenttia eli yhteensä 752 miljoonaa euroa ja Suomen valtion osuus on 56 prosenttia eli yhteensä 966 miljoonaa euroa. Maataloustukien perusrakenne on säilynyt jo varsin pitkään ennallaan, eikä vuonna 2023 alkanut EU:n maatalouspolitiikan uudistus tuonut siihen merkittäviä muutoksia. Uusi CAP voi tuoda muutosta pitkään vallinneeseen tilanteeseen, mikä on hyvä.

Tuotantoon sidottujen tukien osuus on kaikista viljelijätuista runsas neljännes (noin 450 miljoonaa euroa), ja ne kohdistuvat pääosin maidon- ja naudanlihantuotantoon, mutta niitä maksetaan myös lammas- ja vuohitalouteen sekä tietyille peltokasveille (valkuaiskasvit, tärkkelysperuna, sokerijuurikas). Selkeästi ympäristötavoitteisiin sidotun tuen (sisältäen ympäristö- ja luomukorvauksen sekä ekojärjestelmätuen) osuus on puolestaan runsas viidennes (noin 380 miljoonaa euroa) viljelijätukien kokonaisuudesta. Noin puolet maataloustuesta (noin 850 miljoonaa euroa) maksetaan hehtaariperusteisesti ilman sitoumuksia tuottaa jotain tiettyä kasvia tai tuotetta.

Tukiriippuvaisuus vaihtelee tuotantosuunnittain. Viljantuotantoon erikoistuneilla tiloilla tukien osuus kokonaistuotoista on ollut keskimäärin 45 prosenttia ja muilla kasvinviljelytiloilla noin 48 prosenttia. Maitotilojen kokonaistuotoista tukien osuus on ollut keskimäärin noin 22 prosenttia ja muilla nautakarjatiloihin noin 36 prosenttia. Sika- ja siipikarjatalous sekä kasvihuonetuotanto ovat selvästi vähemmän tukiriippuvaisia kuin suomalainen maatalous keskimäärin. Sikatiloilla tukien osuus kokonaistuotoista oli vuosina 2021—2025 keskimäärin noin 14 prosenttia, siipikarjatiloihin noin 6 prosenttia ja kasvihuonetuotannossa 4 prosenttia.

Huoltovarmuutta tulee parantaa erityisesti siltä osin kuin tuotanto on riippuvainen ulkomaisista tuotantopanoksista. Vaikka käytetyistä elintarvikkeista 80 prosenttia on kotimaisia, niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoksia (mm. täydennysvalkuaista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Esimerkiksi tehokkaampi ravinteiden kierrätys lisäisi huoltovarmuutta ja vähentäisi painetta käyttää tuontilannoitteita. Hallituksen toimenpiteet huoltovarmuuden parantamiseksi ja riippuvuuden vähentämiseksi ulkomaisista tuotantopanoksista ovat vähäisiä.

Hallitukselta puuttuu rohkeutta uudistaa maataloustukia tai edes selvittää, onko nykyinen järjestelmä oikeudenmukainen, jos tukia voi nostaa myös tila, joka ei tuota rehua tai ruokaa markkinoille ollenkaan, vuodesta toiseen.

SDP:n mielestä on tärkeää, että maatalouspolitiikan ytimenä on edelleen ja jatkossakin ruoantuotanto, mutta tämän tulee myös näkyä maataloustukien kohdentamisessa nykyistä paremmin.

SDP vaatii sinnikkäästi hallitusta selvittämään tarkemmin passiivisten maatalojen tukipolitiikkaa ja kohdentaa tuet aidosti tiloille, joilla on tuloja ruoan tai rehun tuotannosta. Tilanteessa, jossa valtiontaloutta sopeutetaan jokaisella sektorilla vuodesta toiseen, ei voi olla niin, että tukia menee jopa 86 miljoonaa euroa vuodessa tiloille, joilla ei ole tuloja maataloudesta. Hallituksen olisi tullut edes selvittää valtiovarainministeriön ehdottama uudistus myyntitulorajan lisäämisestä tiloille ja tukien rajaamisesta päätoimisille tuottajille ja rajaamista esimerkiksi vanhuuseläkettä saavilta viljelijöiltä, joilla yritystoiminta on sivutoimista.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp Eriävä mielipide 2

Valiokunnan jo vuonna 2024 saaman asiantuntija-arvion mukaan maatalouden myyntituloja v. 2020 ei ollut 13 100 tilalla, joista kuitenkin noin 10 000 kappaletta on vastaanottanut valtion tai muita tukia yhteensä noin 86 miljoonan euron edestä eli 4,9 prosenttia maataloustukien kokonaissummasta. Miksi hallitus kieltäytyy selvittämästä näiden tilojen ja tukimäärien tasoa tarkemmin? Suomalaisilla on oikeus luottaa, että verovarot käytetään oikeudenmukaisesti.

Elintarvikeviennin kasvattaminen lisää uudistumista ja huoltovarmuutta

Hallituksen tulee jatkaa kotimaisen maatalouden uudistamista niin, että käytössä on monipuolinen keinovalikoima etenkin kasvinjalostusta ja uusien geeniteknologioiden mahdollisuuksia hyödyntäen. Lisäksi uudistuksia tarvitaan maaperän vesitalouden parantamisen, digitalisaation ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin kehittämisen osalta. TKI-toiminta ja uusien ruoantuotantoteknologioiden kehittäminen osana koko ruokajärjestelmää on keskeistä. Kiertotalouden ratkaisut täytyy ottaa keinovalikoimaan laajasti muun muassa ravinnekierrätyksen alalla samalla huoltovarmuutta parantaen. Olennaista on, että samaan aikaan ruoantuotannon markkinalähtöisyyttä, arvonlisää sekä tukipolitiikkaa kehitetään.

Tarvitaan selkeä panostus lisäarvotuotteisiin ja samalla maataloustukien kehittäminen vahvemmin tulospohjaisiksi, jolloin on mahdollista tehostaa tuotantoa kannattavasti (esim. ottamalla heikkotuottoiset viljelymaat pois käytöstä), toteuttaa tehokkaita ilmastotoimia ja ehkäistä metsäkatoa Suomessa. Vaikka tukien uudistaminen on osa laajempaa kokonaisuutta ja ratkaistaan monin osin EU-tasolla, voidaan myös kotimaan ratkaisulla lisätä tukien kustannustehokkuutta. Talousarviossa on varattu rahaa vienninedistämistoimille, mutta edelleen merkittävä osa ratkaisusta perustuu määräaikaisiin hankkeisiin pysyväluonteisten rakenteiden sijaan, joten hallitusohjelman pitkän ajan tavoitteen toteutuminen on varsin epävarmaa.

Korostamme, että mikäli elintarvikevientä halutaan kasvattaa kestävästi ja saavuttaa asetettu kasvutavoite, olennaista on pitkäaikainen sitoutuminen sekä elintarvikeyrityksiltä että valtiolta. Esimerkiksi erilaiset hankemalliset ratkaisut ovat usein lyhytaikaisia ja lyhytnäköisiä. Epävarmuus vienninedistämispalvelujen jatkuvuudesta vaikuttaa negatiivisesti yritysten investointihalukkuuteen.

Elintarvikeviennin kasvattaminen on tärkeää ja yksi viime kaudella istuneen parlamentaarisen MAK-työryhmän esityksistä. Elintarvikeviennin arvon kasvattamiseen liittyvien toimien toimeenpanon kiirehtiminen on tässä asiassa ensisijaista.

Hallinnon järkeistäminen ja tehokkuus keskiöön – uusien tukien kustannukset tarkasteluun

Myös maa- ja metsätalousministeriön hallintoon on kohdistunut leikkauksia kuluvalle hallituskaudella osana valtion talouden sopeutusta. Toisaalta samaan aikaan luodaan uusia tukimuotoja tietojärjestelmien ja hallinnollisine kustannuksineen. Tavoitteena tulisi olla kestävä ja pitkäjänteinen tehostaminen ja kehittäminen myös valtion tuissa ja niihin liittyvissä tukitoiminnoissa. Nyt budjettilakina annetussa hallituksen esityksessä HE 104/2025 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain muuttamisesta, todetaan, että Suomen metsäkeskus, joka toimisi tukijärjestelmän valtionapuviranomaisena, on arvioinut pelkästään tietojärjestelmämuutosten maksavan 530

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 2

000—600 000 euroa ja tukien hallinnoinnin 150 000 euroa vuodessa. Kokeilujen onnistunut toteuttaminen edellyttää lisäksi metsäkeskukselta tiedotusta, koulutusta ja neuvontaa tukimahdollisuuksista ja niiden ehdoista. Edellä mainittuihin tehtäviin metsäkeskus on arvioinut kuluvaan yhteensä 150 000 euroa vuosina 2026 ja 2027. Tuki on määräaikainen, joten mikäli sitä ei jatketa, menee tietojärjestelmiin, tiedotukseen ja koulutukseen uponnut investointi hukkaan. Kokeiluluonteisesti myönnettäviä tukia varten tehtävät tietojärjestelmämuutokset siirtävät metsäkeskuksen vuodelle 2026 suunnittelemaa muita kehitystöitä myöhemmin toteutettavaksi.

Viime kaudella aloitetun metsittämistuen istuva hallitus lakkautti juuri, kun tuen myöntäminen on päässyt vauhtiin. SDP vaatii järjeistämistä verorahojen jakamiseen niukkenevien talousarvioiden todellisuudessa. Kahdeksi vuodeksi tarkoitettu kokeiluluontoinen tuki edellä kuvattuine hallinnollisine kustannuksineen on verorahojen epätarkoituksenmukaista käyttöä.

Metsähallitus

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen esitetään maa- ja metsätalousministeriön pääluokan momentille 30.64.50 7,007 miljoonaa euroa. Määräraha on 127 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2025. Vähennys aiheutuu lähinnä hallitusohjelman mukaisista toimintamenoäästöistä. Määrärahojen lisäksi Metsähallitus saa käyttää ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Kertyvien tulojen määräksi arvioidaan 6 600 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 6 100 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 500 000 euroa. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien perusrahoitus on niukka lisääntyneisiin tehtäviin nähden. Tilanne on haasteellinen erityisesti erävalvonnassa ja kalastushoidon tehtävissä. Maa- ja metsätalousministeriön momentilta rahoitetaan myös ympäristöministeriön vastuulle kuuluvien kansallispuistojen erävalvonta. Uudet kansallispuistot ovat osaltaan lisänneet erävalvonnan tarvetta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.10.2025

Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Maatalous

Vaikka hallitus on julkisesti korostanut, että etenkin ruokaa tuottava maatalous olisi suojassa sopeutustoimilta, ovat sektorin määrärahat kokonaisuutena vähentyneet. Vähenevät määrärahat antavat huonon lähtökohdan maatalouden luvatus kannattavuuskäänteen toteuttamiseksi. Etenkin kun samaan aikaan myös toimialan rakenteelliset uudistukset ovat jääneet toistaiseksi tekemättä. Vuoden 2026 budjettiesitys ei juuri tarjoa konkreettisia ratkaisuja viljelijöiden arjen haasteisiin.

Kannattavuushaasteiden taustalla on tuotantokustannusten nousu, markkinahintojen epävarmuus ja hallinnollinen kuormitus. Tällä hetkellä erityisen hankalassa tilanteessa ovat viljatilat, joiden keskimääräinen kannattavuuskerroin on painumassa negatiiviseksi. Muilla tuotantosunnilla kannattavuuskehitys on ennusteiden perusteella hieman parempaa. Maatalouden kannattavuuden kokonaiskuva on kuitenkin voimakkaasti polarisoitunut. Hyvin tai edes kohtalaisesti kannattavia tiloja on liian vähän ja heikosti kannattavia tiloja liian paljon.

Keskusta on huolissaan heikon kannattavuuskehityksen vaikutuksesta tilojen investointikykyyn ja sukupolvenvaihdoksiin. Investointien määrä ei riitä korvaamaan samaan aikaan lopettavilta tiloilta poistuvaa tuotantokapasiteettia. Alan yleisesti heikon kannattavuuden vuoksi rahoituksen saanti muodostuu liian usein investointien esteeksi. Kehitys tulee jatkuessaan johtamaan ruoantuotannon omavaraisuuden heikkenemiseen ja tuontiriippuvuuden kasvamiseen.

Pitkään jatkunut heikko kannattavuuskehitys näkyy hälyttävästi vähenevissä sukupolvenvaihdoksissa. Kotimaisen ruuantuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä. Valitettavasti hallitus ei ole kyennyt tuomaan niitä eduskunnan käsittelyyn. Sukupolvenvaihdoksia voitaisiin vauhdittaa esimerkiksi lisäämällä verotuksessa huomiodut sivutulot yrittäjätulon laskentaan nuoren viljelijän yrittäjätulosta sekä laajentamalla korkotukilainat ja valtiontakaukset myös osakeyhtiömuotoisille maataloille.

Keskeisintä on kuitenkin kannattavuuden parantaminen markkinoilta saatavan tulon kautta. Keskusta on pitkään peräänkuuluttanut elintarvikemarkkinoiden rakenteellista uudistamista. Hallituskausi on jo ylittänyt puolenvälin, mutta toimet markkinoiden epätasapainon korjaamiseksi ovat olleet olemattomia. Elintarvikemarkkinoina niin sanottu II-paketti antaa edelleen odottaa itseään, eikä kilpailulain uudistusta ole edes aloitettu.

Elintarvikemarkkinoita koskevien lakimuutosten ohella on välttämätöntä varmistaa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston riittävä rahoitus. Keskusta kiinnittää huomiota siihen, että vaikka valtuutetun toimivaltuuksia on viime vuosina lisätty, ei tämä ole näkynyt lainkaan rahoituksessa. Riittävät resurssit ovat välttämättömiä tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 3

Keskusta peräänkuuluttaa pitkäjänteisiä panostuksia elintarvikevientiin. Elintarvikeviennin hallintoa on uudistettu merkittävästi siirtämällä vienninedistämistoiminnot ulkoministeriön alaisuuteen. Nyt on aika keskittyä tosiasialliseen vienninedistämiseen. Elintarvikevienti nojaa liiaksi hankkeisiin, eikä siitä synny jatkuvuutta. Etenkin lakkautetun Food from Finland -ohjelman tilalle tulee pikimmiten löytää pysyvä ja tehokas ratkaisu.

Toimivien vienninedistämISRakenteiden lisäksi tulee huolehtia, että viranomaistoiminnan resurssit ovat oikein mitoitettuja ja kohdennettuja. Hallintoon osoitetut sopeutukset ovat perusteltuja, kunhan toimintaedellytykset eivät vaarannu.

Hevosala

Keskusta on huolissaan hevosalan rahoituksen heikkenemisestä, joka uhkaa alan elinvoimaa ja työllisyyttä. Hallituksen esityksessä vuoden 2026 talousarvioksi hevostalouden edistämiseen on varattu lähes 13 prosenttia vähemmän määrärahoja kuin vuotta aiemmin, ja kahdessa vuodessa rahoitus on vähentynyt yli 30 prosenttia. Tämä kehitys on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteen kanssa varmistaa hevostalouden toimintaedellytykset ja turvata suomenhevosen asema kansallisrotuna.

Leikkaukset uhkaavat paitsi maakuntaraviratojen toimintaa myös koko hevosalan työllisyyttä ja maaseudun elinvoimaa. Hevosala työllistää noin 15 000 ihmistä ja tukee laajasti maataloutta, yrittäjyyttä ja huoltovarmuutta. Keskustan mielestä on välttämätöntä, että hevosalan rahoitus turvataan pitkäjänteisesti ja että suomenhevosen kasvattamiseen vuosi sitten kohdennettu tuki saa jatkoa, jotta alan toimintaedellytykset ja tulevaisuudenusko säilyvät.

Biotalous ja -energia

Keskustan mielestä biotalouden kasvupotentiaalia ei hyödynnetä täysimääräisesti. Biotalous arvonlisäälle tavoitteellaan ensi vuodellekin kasvua, mutta metsäteollisuuden tämänhetkiset taloudelliset haasteet tekevät kasvutavoitteen toteutumisesta erittäin vaikean. Keskusta näkee metsäbiotalouden olevan kuitenkin Suomen tulevaisuuden kestävä kasvun perusta. Alan kilpailukyvyyn vahvistaminen edellyttää pitkäjänteistä panostusta osaamiseen, tutkimukseen ja innovaatioihin, jotta metsien monipuolinen potentiaali voidaan hyödyntää kestäväällä tavalla.

Suomella on merkittävät mahdollisuudet biogeenisen hiilen talteenotossa ja fossiilivapaassa energiantuotannossa. Siksi on huolestuttavaa, että näihin tarkoituksiin osoitetut määrärahat eivät kasva lainkaan. Olemme jäämässä jälkeen verrokkimaistamme, kuten Ruotsista. Vaarana on, että vihreän siirtymän investointipotentiaali jää meiltä hyödyntämättä.

Biokaasutuotanto, joka voisi olla maaseudulle merkittävä kasvuala, on kärsinyt hallituksen ristiriitaisista toimista. Hallitusohjelman vastainen rahoituksen vähentäminen ja uusien byrokraattisten velvoitteiden toistuva lisääminen heikentävät investointihalukkuutta. Lisäksi jakeluvelvoitteiden muutokset ovat olleet omiaan lisäämään investointiympäristön epävarmuutta. Jo nyt on nähtävissä, että investoinnit karkaavat meiltä Ruotsiin. Keskustan mielestä Ruotsin mallin mukainen verovapaus ja hallinnollinen keventäminen tulisi ottaa tavoitteeksi myös Suomessa. Keskusta katsoo, että biokaasutuotannon kokonaisuutta on tarkasteltava

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 3

poikkihallinnollisesti ja kannustavasti. Tällä hetkellä biokaasutuotanto on jäämässä hallinnon väliinputoajaksi, josta kellään ei ole omistajuutta.

Metsätalous ja turve

Panostukset kestäväan metsätalouteen ovat riittämättömiä. Metka-tukien leikkaukset ja tukiehtojen heikentäminen vaikeuttavat metsien kasvukunnon ylläpitämistä ja kestävää hoitoa. Keskusta muistuttaa, että investoinneilla metsien kasvuun ja terveyteen tuetaan sekä metsien hyvinvointia että ilmastotavoitteiden saavuttamista. Nyt esitetty metsätalouden kannustejärjestelmiä uudistava niin sanottu Metka-pilotti on oikeansuuntainen mutta kokonaisuuden kannalta vaatimaton. Metsitystuesta luopuminen ja vapaaehtoisten suojeluohjelmien (METSO, Helmi) rahoituksen heikentäminen ovat virheitä, jotka on korjattava.

Keskusta korostaa metsänomistajien omaisuuden suojaamista. Harmaata suojelua, jossa suojelusitoumuksia tehdään ilman maanomistajan lupaa ja korvausta, ei voida hyväksyä. Arvokkaiden luontokohteiden suojelu on tärkeää, mutta sen on perustuttava vapaaehtoisuuteen ja täyteen korvaukseen.

Keskusta kiinnittää huomiota Metsähallituksen kasvaneeseen tuloutustavoitteeseen. Tuloutusten kasvattaminen itsessään ei ole ongelmallista, etenkin jos se voidaan toteuttaa hakkuita lisäämättä. Sen sijaan samanaikaiset merkittävät leikkaukset Metsähallituksen Luontopalveluista eivät ole hyväksyttävä yhtälö. Leikkauksien vuoksi useita luontokeskuksia joudutaan sulkemaan ja retkeilyalueiden palveluja karsimaan. Päätökset ovat omiaan heikentämään metsien käytön sosiaalista hyväksyttävyyttä, minkä keskusta näkee huolestuttavana kehityksenä.

Metsähallituksen haasteet näkyvät myös julkisten hallintotehtävien perusrahoituksessa, joka on niukka lisääntyneisiin tehtäviin nähden. Tilanne on haasteellinen erityisesti erävalvonnassa ja kalastuksenhoidon tehtävissä. Erävalvonnan tarvetta on lisännyt kävijämäärien voimakas kasvu Metsähallituksen ylläpitämissä luonto- ja virkistyskohteissa. Keskustan mielestä rahoituksen tason tulee taata kaikkien lakisääteisten tehtävien asianmukainen toteuttaminen.

Hallituksen linjaus turvetuotannon alasajosta on keskustan mielestä virhe. Kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuuden turvaamiseen osoitettu määräraha on vain hätäapua. Turpeella on yhä merkittävä rooli huoltovarmuuden ja maatalouden kasvualustatarpeiden kannalta, eikä sille ole olemassa täysipainoista korviketta. Keskusta katsoo, että turvetuotannon lupaprosesseja on nopeutettava, jotta kotimaisen kuivike- ja kasvuturpeen saatavuus voidaan varmistaa myös tulevaisuudessa.

Kalastus ja riistanhoito

Keskusta on huolissaan kotimaisen kalastuselinkeinon heikosta tilanteesta ja sen vaikutuksista huoltovarmuuteen. Kotimaisen pyydetyn kalan osuus kulutuksesta on pudonnut vain noin kuuteen prosenttiin, ja yhä suurempi osa kalasta on tuontitavaraa. Kalastusyritysten toimintaedellytyksiä heikentävät korkeat energiakustannukset, lisääntyvä byrokratia sekä meriluonnon käyttöön kohdistuvat paineet, kuten merituulivoiman laajentuminen kalastusalueille.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 3

Hallitusohjelman hyvistä kirjauksista huolimatta kalastuselinkeinoa ja kotimaista kalankäyttöä edistäviä esityksiä ei ole käytännössä edistetty. Kotimaisten kalan edistämishjelmaa on toimeenpantava tehokkaammin. Kalastuslaivaston uudistamiseen, vähäpäästöisiin energiaratkaisuihin ja kalan laadun parantamiseen on kyettävä löytämään kannustimia. Samalla on vähennettävä hallinnollista taakkaa, joka on viime vuosina kasvanut kestävämmäksi.

Keskusta vaatii myös konkreettisia toimia hylje- ja merimetsokantojen hallintaan, jotka aiheuttavat merkittäviä vahinkoja kalastajille ja kalakannoille. Hylkeiden aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmä on palautettava aiemmalle tasolle, ja ongelmayksilöiden poistamista on helpotettava. Merimetsokannan rajoitustoimiin on voitava ryhtyä pikimmiten.

Suurpetovahinkojen määrä on kasvanut ennätystasolle, ja korvauskustannukset lähestyvät 12 miljoonan euron rajaa. Tilanne on kestävä. Keskusta katsoo, että kannanhoidollinen metsästys on välttämätöntä sekä eläinkantojen hallinnan että valtiontalouden näkökulmasta.

Maa- ja metsätalousministeriön valmistelussa oleva esitys suden kiintiömetsästyksessä tuo toivon mukaan parannusta nykytilanteeseen. Keskusta huomauttaa tämän edellyttävän, että kiintiöstä tulee riittävän suuri. Vastaavan kaltainen kiintiömetsästys tulee ulottaa myös muihin suurpetolajeihin.

Maaseutupolitiikka

Maaseudun elinvoima on kokonaisuus, joka ei rajoitu vain maa- ja metsätalouteen. Hallituksen leikkaukset yksityistehin, laajakaistarakentamiseen, jakelutukeen ja maaseudun palveluihin heikentävät alueiden kehitysedellytyksiä. Maaseudun rahoitusta tulee tarkastella poikkihallinnollisesti ja varmistaa, että alueelliset vaikutukset arvioidaan päätöksenteossa.

Keskusta pitää vääränä ensi vuoden budjettiin esitettyä leikkausta kylätoiminnan valtionavusta. Kylätoiminta on keskeinen osa maaseudun resilienssiä ja varautumista poikkeustilanteisiin. Se toimii osana kansallista huoltovarmuusverkostoa ja turvaa arjen sujuvuutta siellä, minne kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut eivät yllä. Euromääräisesti pienellä leikkauksella saadaan aikaan paljon vahinkoa.

Keskusta muistuttaa, että maaseudun peruspalvelut, kuten tieverkko, terveyspalvelut ja tietoliikenneyhteydet, ovat myös maatalouden ja metsätalouden toimintaedellytyksiä. Tämän syyskauden aikana eduskunnan käsittelyyn tulevassa maaseutupoliittisessa selonteossa on aidosti huomioitava nämä yhteydet.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto MmVL 27/2025 vp
Eriävä mielipide 3

Helsingissä 22.10.2025

Eerikki Viljanen kesk
Olga Oinas-Panuma kesk